

Pozorišna produkcija

Metodologija izrade seminarских radova
i eseja u oblasti dramskih umjetnosti

mr Janko Ljumović, *vanr. prof*

Metodologiju istraživanja u oblasti dramskih umjetnosti karakteriše:

- **pluralizam istraživačkih mogućnosti ili pluralizam znanja i razmišljanja**, kako unutar uže umjetničke oblasti (umjetnost glume, režije, dramaturgije, produkcije), tako i u odnosu na interdisciplinarnu pristupe unutar teorijskih istraživanja, odnosno nauke o dramskim umjetnostima - teatrologije
- **razumijevanje svijeta dramskih umjetnosti kao složenog sistema odnosa i korelacija sa okruženjem**
(značaj socioloških ili antropoloških pristupa proučavanju pozorišta, pozorišne predstave, procesa rada, istraživanje repertoara, repertoarskih politika i dr.)
- **sagledavanje istorijskog razvoja umjetničkih metoda istraživanja**
(primjer razvoja scenografije ili kostimografije ili njihova integracija unutar pojma i prakse scenskog dizajna)
- **razumijevanje modela umjetničke produkcije**
(produkcioni oblici pozorišta i njihove uspostavljene tradicije, redefinicija i redizajn modela, institucionalna ili projektna organizacija rada u pozorištu i dr.)

Svijet drame i pozorišta za istraživanje ima dvije osnovne razlike. Svijet drame, tj. **dramski tekst** kao umjetničko djelo predstavlja zaokružen i dovoljan uslov za istraživanje, analizu i kontekstualizaciju, dok **predstava** ima svoj životni vijek, pa se tako ističe osobenost istraživanja pozorišta i pozorišnih predstava (unutar teatrologije ili drugih interdisciplinarnih područja) koje za predmet istraživanja imaju predmet koji ne postoji. Za razliku od drugih umjetnosti književnosti, filma ili muzike, odnosno teorije književnosti, filmologije i muzikologije, teatrologija “istražuje u područjima koja samo djelomice pružaju uvid u nekadašnju cjelovitost proučavanog materijala”, kako ističe hrvatski teatrolog Nikola Batušić. Pozorišta kao *umjetnosti današnjeg dana* (Ibersfeld).

Na primjeru teatrologije, odnosno načina pristupa dokumentima za istraživanje možemo sagledati mogućnosti izvora za istraživanje pozorišta i za druge oblasti svijeta dramskih umjetnosti .

Danska teatrološkinja Ana Lavec smatra da se izvori mogu podijeliti u četiri grupe:

- ***djelo*** (tekst predstave, odnosno njegova premijerna verzija, video zapisi, fotografije, scenska muzika),
- ***recepција*** (pozorišne kritike, svjedočanstva gledalaca, pisma),
- ***stvaralački proces*** (maketa scenografije, kostimografske skice, raspored proba, bilješke sa sastanaka, rane napomene teksta), i
- ***politički, ekonomski i institucionalni okvir predstave*** (finansijska dokumentacija, ugovori, propisi).

Navedeni izvori nas upućuju i na mogućnosti različitih usmjerenja, postupaka ili oblasti istraživanja, odnosno **određivanje teme** seminarskog rada ili eseja. Da li ćemo za temu odabrati istraživanje djela, ili njegove recepcije, ili stvaralački proces ili recimo ostvareni politički i socijalni kontekst koji određeno umjetničko djelo ili autor proizvode.

Navedimo moguće primjere tema seminarskih radova ili eseja:

1. Sistem glume nakon Stanislavskog
 2. Režija dramske baštine
 3. Poetički spisi dramskih pisaca prije moderne drame
 4. Šekspir i Molijer kao pozorišni producenti
 5. Putujuće pozorišne trupe i družine kroz istoriju pozorišta
 6. Komercijalno pozorište Brodveja i Vest Enda
 7. Brehtovo političko pozorište
 8. Razvoj publike i tehnike pozorišne animacije
 9. Dizajn zvuka u pozorištu
 10. Crnogorska dramaturgija i repertoarske politike crnogorskih pozorišta i festivala
-
-

Navedene teme predstavljaju primjer prvog koraka – **precizno formulisane teme**. Tema treba da bude što uža i konkretnija, da bude jasno definisana i da ima svoj cilj i u pogledu izabranog pristupa u obradi temi – istorijski, komparativan, sociološki, antropološki, estetički, i dr. Naredni koraci su:

- **prikupljanje građe** - primarni (originalna djela, zakoni) i sekundarni izvori (zbornici, hrestomatije, časopisi i dr.) uz obavezu korišćenja izvora direktno, iz originalnih izdanja djela (za primarne izvore), kao i pravila citiranje izvora na osnovu odabranog ili traženog stila za citiranje knjiga, radova u zbornicima radova ili časopisima, internet izvora i dr.. Korisno je napraviti popis literature u odnosu na izabranu temu, takođe i ključne riječi koje vam pomažu za pregled indexa, predgovora, pogovara, kao i fusnota u kojima nekada možete dobiti dragocjene i važne informacije. Odvojite najvažnije naslove i radove u odnosu na izabranu temu. Koristite digitalne biblioteke, koje imaju dostupne knjige, studije i časopise o pozorištu, a koje pripadaju specijalizovanim pozorišnim institucijama ili pozorištima, posebno u uslovima kada imate ograničen pristup postojećim bibliotekama.
- **čitanje i izrada bilješki**, uz razgovor sa nastavnikom i kolegama o temi i prikupljenoj građi, jer komunikacija donosi nove uvide i prijedloge, koji sire početni fond literature i izvora.
- **sistematizovati građu** u odnosu na postavljenu temu, ciljeve i pristup u pisanju seminarskog rada ili eseja u odnosu da li on predstavlja **kompilaciju** (kritičko sagledavanje korišćene literature) ili je rad primjer **istraživačkog rada** koji pruža inovativne i kreativne poglede na odabranu temu koji izlazi iz okvira kompilacije,

-
-
- **pisanje rada** (adekvatna forma i struktura, logički slijed; balans između isorijske perspektive i savremene recepcije djela, predstave, repertoara, pozorišta; značaj evaluacije djela u pogledu estetskih vrijednosti ili istorijskog značaja određenih autora, institucija i sl.),
 - **revizija rada** (kontrolno čitanje, korekcije, pregled i provjera korišćene literatre i izvora -bibliografija),
i
 - **priprema prezentacije.**

*Nikada nije prerano da se počne sa razmišljanjem i zapisivanjem misli i ideja, kao i osvrtnjem na ono što je napisano. Uključivanjem u ovaj **interaktivni proces**, vi počinjete da razvijate sadržaj za svoj esej, od čega će se nešto pojaviti tek u konačnoj verziji.
(Kuba i Koking 2003:92)*

Preporučene metode i tehnike za istraživanje unutar pozorišta i dramskih umjetnosti:

- **analitičko-interpretativni metod analize sadržaja** – pod sadržajem možemo smatrati repertoar, produkcionu model ili vrstu pozorišta,
- **studija slučaja** (case study) – analiza pozorišta kao institucije u različitim segmentima analize (repertoara ili modela) predstavlja poseban, jedinstven entitet, profil, tj. predmet za analizu, fokus na odabrane primjere projekata (opusa, predstava) i pozorišta,
- **komparativna analiza** – sagledavanje odabranih primjera sa isticanjem uspješne umjetničke prakse, ostvarenih umjetničkih rezultata i sl.
- **intervju** – sa umjetnicima (autorima, glumcima, saradnicima, direktorima pozorišta i dr.),
- **analiza literature** (stručne, uže i šire literature),
- **artefakt analiza** (različitih materijala koji prate produkciju pozorišne predstave – katalog, plakat, fotografije, red, objavljene dramske tekstove ili adaptacije i dr.),
- **arhivska analiza** (svaka predstava podliježe dokumentarno-arhivskoj obradi unutar pozorišta, pa u odnosu na kvalitet navedene obrade predstavlja značajan izvor podataka od strane neposrednih učesnika (intervjui, izjave i sl., kao i objavljene kritike i drugih tekstova o predstavi (teatroloških studija).

U odnosu na praktičnu nastavu koja se realizuje unutar pozorišta, važno je istaći i metodu **posmatranja sa učestvovanjem**, koja takođe doprinosi kvalitetu rada, i odnosi se na uvide koji imaju specifičnu perspektivu.

Preporuka literature koja predstavlja primjere različitih metodologija umjetničkih i teorijskih istraživanja, kao i pristupa u polju umjetnosti:

- H.S. Becker: Svjetovi umjetnosti
 - Dž. Rajnelt: Politika i izvođačke umetnosti
 - Crnogorske studije kulture i identiteta(ur. R. Vojvodić, J. Ljumović)
 - M. D. Šešić; Umetnost i alternativa
 - A. Vujanović: Razarajući označitelji performansa
 - D. Lukić: Uvod u antropogiju izvedbe
 - studije i autorske monografije u oblasti pozorišta (umjetnost glume, režije, biografije dramskih pisaca, scenografa, kostimografa i dr.)
 - L. Kuba, Dž. Koking: Metodologija izrade naučnog teksta
-
-